

A HUMÁN KOMMUNIKÁCIÓ SZEMIOTIKAI VIZSGÁLATA

Kolozsvári beszélgetés Petőfi S. János
nyelvfilozófussal és szemiotikussal

■ Petőfi S. János 1955-ben matematika–fizika szakos, néhány évvel később német nyelv és irodalom szakos tanári oklevelet szerzett Debrecenben. 1962 és 1969 között a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézetével, Számítástechnikai Központjával és Irodalomtudományi Intézetével állt szakmai kapcsolatban. Ezek a kötődések lehetővé tették számára, hogy elmélyítse modern nyelvészeti tanulmányait, részt vegyen az irodalmi művek elemzésével kapcsolatos vitákban, az interpretációelméletek kritikai feldolgozásában. Az MTA Számítástechnikai Központjában létrejött Gépi Nyelvészeti Csoport tagjaként lehetősége nyílt arra, hogy már az 1960-as években megismerkedjen a számítógép nyelvészeti alkalmazásával, s angol nyelven publikálja kutatási eredményeit a Csoport Computational Linguistics című periodikájában.

1969-ben elhagyta Magyarországot. Két évig Svédországban a göteborgi és az umeai egyetem biztosított számára kutatói és habilitációs lehetőséget. Szövegnyelvészetből doktorált. Ez a munka egyrészt összegezte korábbi kutatásainak egyik fő vonalát, másrészt megalapozta későbbi pályáját. 1971-ben a nyugat-németországi konstanzi egyetem Szövegnyelvészeti Kutatócsoportjába hívták meg. 1972 őszétől a bielefeldi egyetem nyelv- és irodalomtudományi karának tanszékvezető tanáráként folytatta munkáját, elsősorban a szemantika és a textológia tárgykörében. 1989-től nyugdíjazásáig az olaszországi maceratai egyetem nyelvfilozófiai tanszékének volt a vezetője, ahol a humán kommunikáció nyelvfilozófiai vizsgálatát az általános jelvtudomány (szemiotika) felé tágitotta ki. Ez a több mint két évtizedes nyugat-európai kutatómunka volt az alapja annak, hogy Petőfi S. Jánost az 1990-es évek elejétől magyar nyelven is a szemiotikai szövegten kidolgozójaként és képviselőjeként ismerhettük meg.

A szemiotikai szövegten – amint ezt elnevezése is mutatja – jelnek, jelkomplexumnak tekinti a szöveget. Vagyis különbözik a hagyományos – az antik görög–római kultúrában kialakult – retorikai szövegfelfogástól,

amelynek az a lényege, hogy a szöveget egymást követő és egymásba épülő szekvenciák szerveződéséként vizsgálja. És különbözik az 1960–1970-es években kialakult szöveggrammatikától, amely a szöveget „kiterjesztett mondatként” kezelte, tehát a mondatgrammatika elvei és módszertana segítségével próbálta leírni a szöveget. És általában is elmondható, hogy a szemiotikai textológia különbözik a 20. század második felében kialakult szövegnyelvészeti és szövegelméleti iskoláktól. Ez a különbség röviden abban ragadható meg, hogy a szemiotikai szövegten jelnek, jelkomplexumnak tekinti kutatási tárgyát, és nemcsak a verbális szövegeket vizsgálja, hanem kutatását kiterjeszti a multimédia – a különféle jelrendszerekből szerveződő jelkomplexumok (például a képvers, film, reklám stb.) – elemzésére és leírására is.

Ebben az átfogó megközelítésben a vizsgálat jelként felfogott tárgyának két alapösszetevője van: a jelölő és a jelölt. A jelölő (significans) a jelkomplexum érzékelhető komponense, melynek van egy „külső”, fizikai összetevője és egy ennél sajátosabb, a vizuális, auditív stb. kommunikációs közeg természetétől is függő területe. A fizikai komponens természetesen nem pusztán fizikai jelentőségű, hiszen jelről van szó, amely abban különbözik a pusztá tárgytól, hogy valamilyen jelentés társítható hozzá. Például a beszélő hangja, a festmény vonalvezetése, a zene dallamíve valamilyen lelkiállapot kifejezője. Ezen a szinten azonban mégis inkább a fizikai jelleg dominál. Például ha egy számunkra ismeretlen nyelv beszélőjét hallgatjuk a rádióban, csak azt tudjuk megállapítani, hogy nő vagy férfi, gyermek vagy felnőtt, indulatos vagy nyugodt stb. az illető, azt azonban nem értjük, hogy mit mond. A jelölő másik, közegektől is függő komponensének az értelmezéséhez speciálisabb ismeretekre van szükségünk. A legkézenfekvőbb példa erre valamilyen nyelv írásrendszerének, betűinek, írásjeleinek az ismerete, illetve használata és az így létrejövő közlemény formai jegyeinek az összessége, rendszere.

Petőfi S. János szemiotikai szövegtenában a jelkomplexum jelölt (significatum)

összetevője is strukturált (akárcsak a jelölő esetében, itt is mindössze a legfontosabb információkat idézhetjük fel, főként az alábbi interjúra való tekintettel). Itt voltaképpen a jel jelentéséről van szó, amelynek két aspektusa van: a rendszerszerű (fogalmi) és a kontextuális jelentés. De ide tartozik a jel-komplexum „külső” jelöltjének, a relátumnak a problematikája is. Ezen Petőfi S. János a kommunikáció tárgyát érti, vagyis azt a nyelvi vagy multimediális szövegen kívüli dolgot, amelyre a jel utal. Sajátos ebben a megközelítésben az, hogy a külső dologról alkotott kép attól a jelentéstől függ, amelyet az egyes értelmezők a jelhez társítanak. Feltehetően, hogy a nyelvfilozófus és szemiotikus Petőfi ezzel a naiv tükrözésmélet csapdáit akarta elkerülni.

Petőfi S. János professzor a Magyar Tudományos Akadémia külső tagja. Jelenleg Budapesten él. Az utóbbi években előadóként, opponensként többször megfordult Kolozsváron is. 2010 tavaszán a Kolozsvári Akadémiai Bizottság székházában tartott előadást. Ezt követően született meg az alábbi írásos interjúnak az ötlete.

– A kommunikációelmélet a 20. században alakult ki. Miben áll a kommunikáció szemiotikai meghatározásának specifikuma?

– A szemiotika a komplex jelek létrehozásának és továbbításának, illetőleg befogadásának tekinti a kommunikációt...

– Az informatika korában háttérbe szorult-e a humán kommunikáció vizsgálata?

– Korántsem, de az informatika térhódítása következtében megváltozott, bővült a vizsgálat eszköztára.

– Milyennek látja a Professzor úr az információelmélet és a kommunikációelmélet jelenlegi viszonyát?

– Egyre inkább a két elmélet egymást kölcsönösen gazdagító kapcsolata észlelhető...

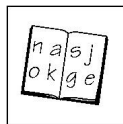
– A 20. század utolsó évtizedeiben a szemiotikusok egyik része lemondott arról, hogy definiálja kutatási tárgyát. Ez az óvatosság a jel- és jelentésvizsgálatban a mai napig megfigyelhető. Hogyan vélekedik ezekről Ön, a szemiotikai textológia kidolgozója, aki ilyen témájú magyar nyelvű tanulmányainak a zömét 1990 után publikálta?

– A szemiotika művelői voltaképpen nem mondanak le arról, hogy meghatározzák kutatásuk tárgyát, ha meghatározásaik a legtöbb esetben nem is érik el a definíciók szintjét.

– A szemiotikai szövegtan jelmodelljének melyek a legfontosabb összetevői?

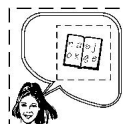
– Mindenekelőtt azt szeretném megjegyezni, hogy a szemiotikai-szövegtani gyakorlatban mi a jelek összetevőire piktogram-

okkal is utalunk. Ennek előnye ugyanis abban áll, hogy az összetevőket nem kell időről időre verbálisan értelmezni. Ezek a piktogramok a következők:

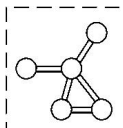
Egy lexikai elemekből létrehozott szöveg fizikai testét (a latin nyelvből vett szakszóval a vehikulumot) jelző piktogram.

Hasonló piktogramok készíthetők lexikai és más médiumok (képi és zenei illusztrációk) elemeiből létrehozott szövegek fizikai testére vonatkozóan is.

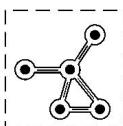

Egy lexikai elemekből létrehozott szöveg fizikai testének a szövegalkotó vagy szövegbefogadó elméjében létrejött (létrehozott) mentális képét (a latin nyelvből vett szakkifejezéssel a vehikulumimágót) jelző piktogram.

Hasonló piktogramok készíthetők lexikai és más médiumok (képi és zenei illusztrációk) elemeiből létrehozott szövegek fizikai testének mentális képére vonatkozóan is.

Egy szöveg fizikai testének, illetőleg e fizikai test mentális képének formai felépítését (a latin nyelvből vett szakszóval a formációt) jelző piktogram.

Egy szöveg fizikai testének, illetőleg e fizikai test mentális képének nyelvi-jelentéstani felépítését (a latin nyelvből vett szakszóval sensusát) jelző piktogram.

A formai felépítésre és a nyelvi-jelentéstani felépítésre utaló piktogramok hasonlósága azt hivatott kifejezésre juttatni, hogy az utóbbi felépítésnek az előbbi a hordozója.

Ez annak a tényállasegyüttesnek, világdarabnak, univerzumszeletnek (a latin nyelvből vett szakszóval relátumnak) a mentális képét (a latin nyelvből vett szakkifejezéssel a relátumimágót) jelző piktogram, amelyre a fizikai test feltehetően utal, s amely ennek következtében a fizikai testhez a formai és nyelvi-jelentéstani felépítés közvetítésével, mint lehetséges nem nyelvi jelentés hozzárendelhető.

Magát a tényállasegyüttest, világdarabot, univerzumszeletet (a latin nyelvből vett szakszóval relátumot) jelző piktogram, amelyre a jel feltehetően utal.

A 'relátum' szakszó a latin referro (utalni) ige 'az utalt' értelmű participium perfectuma.

– *Milyen megfontolások állnak e tagolás és az egyes összetevők elnevezésének háttérében?*

– Ami a tagolást illeti, szükségesnek tartottuk, hogy a komplex jelek létrehozásának és befogadásának valamennyi fázisát figyelembe vegyük. Ami pedig az elnevezések háttérének kérdését illeti, azzal már előző válaszomban foglalkoztam.

– *Milyen viszony van a vehikulum-imagó és a pszichológia, valamint a filozófia képzetfogalma között?*

– Képzetként lehet értelmezni...

– *Korábbi tanulmányaiban Ön a komplex jel szemantikai összetevőjének, a szenzusnak két aspektusát határozta el: a sensus designatust és a sensus referent, amelyeket később rendszerszerű, illetve kontextuális jelentésnek nevezett. A Kolozsvári Akadémiai Bizottság mostani (Kolozsvár, 2010. március 26.) rendezvényén tartott előadásában viszont „csak” szenzusról beszélt. Mi indokolja ennek az általános(abb) műszónak a használatát?*

– A komplex jelek szemiotikai-textológiai tárgyalásában első megközelítésben célszerűbbnek tartjuk az általánosabb szakszó használatát. Ennek az általánosabb szakszónak a konkretizálása azután az adott kontextusokban hajtható végre.

– *Úgy gondolja a Professor úr, hogy a teoretikus gondolkodásban ma már nincs szükség a korábbi deszignátum és denotátum, intenzió és extenzió elkülönítésére – melyekkel az Ön kategóriái megfeleltethetők –, vagy didaktikai megfontolásból beszélt egyszerűen szenzusról?*

– A megkülönböztetést továbbra is szükségesnek tartom, didaktikai megfontolásból beszélek egyszerűen szenzusról.

– *A szemiotikai textológia jelmodelljében filozófiai szempontból a legfontosabb viszony a jelentés (szenzus), a relátum-imagó és a relátum viszonya. Egyik korábbi tanulmányában Ön a relátum-imagót attól a jelentéstől tette függővé, amelyet a befogadó a komplex jel értelmezése során a vehikulumhoz rendel. Ez az alapállás, melyben a szemiotikai nézőpont mellett a filozófiai/nyelvfilozófiai érdekelttség is benne foglaltatik, a naiv tükrözésmélet közvetett bírálataként értékelhető. Megkérem, fejtsse ki bővebben, hogy az Ön értelmezésében milyen viszony van a szenzus és a relátum között, s ezen belül hogyan szerveződik a relátum-imagó.*

– A szenzus a nyelvi jelentés, a relátum a referenciális. Ez utóbbihoz az vezet el,

hogy amikor a nyelvi jelentést létrehozzuk, ahhoz társul egy olyan tényállás mentális képe, amire a vehikulum a szenzus közvetítésével feltehetően utal. Ez a mentális kép a relátum-imagó.

– *A Professor úr újabban az abdukciónak kommunikációs szerepére hívja fel a figyelmet. Hogyan működik az abduktív gondolkodás?*

– Az abduktív gondolkodás úgy működik, hogy egy jelenség megítélésénél visszagondolunk arra, hogyan jártunk el korábban hasonló esetekben, és annak analógiájára cselekszünk az adott esetben is.

– *Milyen viszonyban van az abduktív gondolkodás Arisztotelész gondolatával, amely szerint a retorikában – a meggyőző beszédben – a valószínűség alapján érvelünk? Arisztotelész egyik meghatározása szerint a valószínű az, amiről tudjuk, hogy a legbővebbre úgy történik, ahogy várható...*

– Az abduktív gondolkodás fogalma és Arisztotelész gondolata egymásnak megfeleltethetők.

– *A szövegtani kutatás diszciplínakörnyezetében Ön fontos szerepet szán a retorikának. Művelői közül külön is hivatkozik az i. sz. 1. században élt Quintilianusra, aki a retorikát a „legszentebb hivatás” nevének, illetve technikájának minősítette. Megkérem, fejtsse ki bővebben a textológia és a retorika viszonyával kapcsolatos nézeteit.*

– Voltaképpen a retorika volt az első textológiai diszciplína. Ennek következtében a jelenlegi textológiai diszciplínák figyelembe kell vegyék mindazt, amit a retorika a szövegekkel kapcsolatban megállapított.

– *A humán kommunikáció előfeltételeit Ön a szavahihetőségben, az együttműködési készségben és a kreativitásban határozta meg. Kérem, mutassa be konkrétan ezeket a fogalmakat.*

– Azt hiszem, a felsorolt kifejezések önmagukért beszélnek. Csak akkor tudunk eredményesen kommunikálni, ha a partnerünk szemében szavahihető vagyunk, és a partnerünket mi is szavahihetőnek tartjuk. Továbbá együttműködési készséget kell észlelnünk a partnerünk viselkedésében, és nekünk is azt kell mutatnunk. Végül igen fontos a kreativitás képességének a kölcsönös birtoklása, azaz azé a képességé, hogy a kommunikáció folyamán mindkét kommunikáló fél minden esetben eredményesen tudjon reagálni.

– *A Professor úr a mai beszélgetéshez küldött anyagában az etika egyetemi oktatásának fontosságát is megemlítette. Ez önmagában is figyelemre méltó gondolat és szándék, de a kivételzése számos akadályba ütközik talán a világ bármelyik egységében. Mi*

közben arra kérem, beszéljen ezekről a kérdésekről bővebben, arra is kérem, kapcsolja össze az előbb említett szakmai szavahihetőséget a tudományosság kritériumaival és az etika általánosabb világával.

– Ami az etika oktatásának fontosságát illeti, azzal kapcsolatban az interjú olvasóinak felfogására kell utalnom. A téma ugyanis annyira összetett, hogy érdembeli kifejtésére egy interjú keretében nem látok lehetőséget. Ami a szakmai szavahihetőséget ille-

ti, annak nyilvánvalóan szoros a kapcsolata a tudományosság kritériumaival és természetesen az etikával is. Csak akkor lehetünk szavahihetőek, ha minden témával kapcsolatban ismerjük a tudományosság kritériumait, és azokhoz az elérhető legnagyobb mértékben tartjuk magunkat. Tudományosságot színlelni nem szavahihető és nem etikus magatartás.

Kérdezett Máthé Dénes

BÁTOR SZEMBENÉZÉS

Hatékony fellépés

a gyermekek szexuális kihatározóival szemben

2012. február 6. és 9. között nemzetközi tanácskozást tartottak Rómában a világ különböző egyházmegyéiből érkezett püspökök és szerzetesrendi előljárók részvételével az egyház hivatalos képviselői által elkövetett szexuális gyermekbántalmazások elleni fellépésről és az áldozatok megsegítéséről. A média által többször is határhátként emlegetett szimpóziumnak a Pápai Gergely Egyetem adott otthont. A tanácskozáson az egyházi vezetők, teológusok mellett felszólalt egy brit pszichiáter és egy egykori áldozat is. A zárónapon hivatalosan is bemutatták azt az új, müncheni székhelyű nemzetközi gyermekvédelmi központot, amelynek létrehozását a Gergely Egyetem Pszichológiai Intézete kezdeményezte. Az alábbiakban közzétett előadás szerzője katolikus pap, pszichológus, aki 1996-tól 2009-ig egy papok és szerzetesek számára létrehozott amerikai mentálhigiénés intézmény – a Szent Lukács Intézet – igazgatója volt, ahol többek között a gyermekek szexuális bántalmazásában vétkes klerikusokat is kezelnek. Jelenleg az Amerikai Katolikus Egyetem tanára. Stephen Rosetti 1990-ben jelentette meg első könyvét a szexuális gyermekbántalmazásról, és azóta is e bűncselekmény elleni fellépés egyik legszámbatartóbb képviselője a katolikus egyházon belül. Évtizedek óta sokat tesz azért, hogy a modern pszichológia eredményeit beépítse a katolikus teológiai gondolkodásba.

■ Az, hogy miként válaszoljunk hatékonyan a gyermekekkel szemben elkövetett szexuális bántalmazásokról szóló vádakra, nehéz és összetett kérdés. Egyással versengő igények bonyolult hálójával állunk szemben – beleértve a pasztorális, a jogi, a klinikai és a sajtó részéről tapasztalható igényeket –, amelyek összszavarhatnak, akár le is béníthatnak. Nyilvánvaló, hogy olykor kudarcot is vallottunk a kérdés kezelésében.

Részben azért, mert a maga teljességében fel sem fogtuk ezt a bűncselekményt és patológiáját. A bűntény sajátosságai szintén akadályozták a gyors és nyílt reagálást. Am a javulásnak és a reménynek is világos jelei vannak. Az elmúlt években sok egyházi vezető hozott jó intézkedéseket – bár ezek az esetek nem szoktak bekerülni az újságokba. Számos országban egyre több püspök lépett közbe határozottan és hatékonyan, amikor felmerültek a szexuális gyermekbántalmazásokra vonatkozó vádak. [...]

Szeretném felvázolni azt a hat hibát, amelyet az egyházi vezetők néha elkövettek

a gyermekbántalmazó papokkal kapcsolatban. Azután javasolni fogok néhány olyan intézkedést, amely hatékonynak bizonyult.

1. Az egyházi vezetők nem hallgatták meg az áldozatokat; hagyták, hogy az elkövető manipulálja őket.

Ahogy az első ülés szak megrendítő előadásán hallottuk,¹ fontos, hogy az áldozatok meghallgatása legyen az első számunkra. Mivel a megvádolt elkövetők olykor saját papjaink közül kerülnek ki, a püspökök és helyetteseik természetesen elsősorban rájuk összpontosították a figyelmüket. Aszimmetrikus az egyház szervezeti felépítése, ezért a bántalmazásokról szóló vádakkal kapcsolatban is egyoldalúan léptünk fel. Egy amerikai püspök ezt így fogalmazta meg: „Az volt a hibánk, hogy elfeledtük: az áldozatok is a nyájunk tagjai.”

Sajnos valahányszor az elkövetőkre összpontosítunk az áldozatok helyett, ez pusztító következményekkel jár. Az erőszaktevők szinte mindig kicsinyítik, racionalizál-

ják bűnüket, másokat okolnak, és tagadják bűncselekményeiket. Nehezükre esik szembeülni magatartásuk valóságával, amelyet Benedek pápa több alkalommal joggal nevezett „szennynek”.

Először is: felelősségre vonáskor az elkövetők gyakran hazudnak. A múltban az volt a jellemző, hogy a püspökök vagy helyetteseik behívták irodájukba a megvádolt papokat. A püspök ezután kérdőre vonta a papot, hogy igaz-e a vád, az pedig rendszerint tagadott. Sajnos az egyházi vezetők gyakran esnek áldozatul a megtévesztésnek. Néhányunknak bizonyára van tapasztalatunk arról, hogyan viselkednek az alkohol- vagy drogfüggők, amikor szembesítik őket problémájukkal; a szexuális gyermekbántalmazások elkövetőinél megfigyelhető tagadási minták hasonlóak, ha nem erősebbek.

Minden bizonnyal előfordulnak hamis vádak is. Nagyon fontos, hogy mindent megtegyünk egy pap jó hírének visszaállításáért, amennyiben bebizonyosodik, hogy hamisak a vádak. Ám több évtizedes tapasztalatunk azt mutatja, hogy a panaszok elsőpörő többsége – több mint 95 százaléka – megalapozott. Vajmi kevés előnnyel, viszont annál több veszteséggel jár a panasztevőnek előállni és kimondani, hogy egy pap molesztálta. Bátorság és elszántság kell hozzá, hogy az illető ezután elviselje a szemrehányást és a gúnyt.

Az elkövetők jellemzően bevetik a bagatellizálás és a racionalizálás sokféle formáját. A pszichológusok ezeket védekező-mechanizmusoknak nevezik. A tettes igyekszik meggyőzni az egyházi vezetőt – és önmagát –, hogy csupán „egyszeri” alkalomról volt szó; csak azért történhetett meg, mert „túl sokat ivott”; „soha többé nem fog megtörténni”. Esetleg azt mondja, hogy mindez már a múlté; meggyőnta, és ezzel vége. Néhan az áldozatot hibáztatja, mondván: a gyermek „közeledett” felé, ő volt a csábító.

Ilyen kísérletekkel igyekeznek az elkövetők rávenni az egyházi vezetőket, hogy hanyagolják az esetet, és mondják azt, hogy vége... csakhogy nincs vége. És ott, ahol egy áldozat jelentkezik, nagy valószínűséggel több áldozat is van.²

Az egyházi vezetők többsége nincs felkészítve arra, hogy a gyermekek szexuális bántalmazása esetén megfelelően reagáljon, nyomozást folytasson. A múltban személyesen, „diszkrétan”, olykor igen szerény eredménnyel próbálták meg kezelni ezeket a sokrétű eseteket. Nagy szükség van jogi és klinikai szakemberek segítségére.

Csakhogy az elkövetők racionalizáló és tagadó magatartása még a mentálhigiénés szakembereket is megtévesztheti. Sokszor

előfordult, hogy püspökök olyan szakemberekre hagyatkoztak, akik [...] keveset tudtak arról, miként kell bánni a szexuális gyermekbántalmazókkal. Éppen ezért abban az intézményben, ahol én is dolgoztam – és ahol tettesek százait vizsgáltuk –, a területen többéves tapasztalattal rendelkező szakemberek egész csoportja vett részt a munkában. Egy elkövető egyetlen személyt talán képes manipulálni, de egy tapasztalt szakértői csapatot már ritkán.

Amikor bizonyos egyházi vezetők az elkövetőkre hallgattak, áldozatul estek manipulációiknak és racionalizálásuknak, hibásan jártak el. Akkor jutunk el az igazsághoz, ha az egyház elsősorban az áldozatokra figyel – amint azt Benedek pápa ismételtelen megette. Az áldozatoktól megtudhatjuk, valójában mekkora az okozott sérelem; hogy az erőszaktevők miként képesek csábítani és manipulálni. Az áldozatoktól megtudhatjuk, hogy az esetek távolról sem zárultak le, és hogy amire most szükség van, az a kemény és határozott cselekvés. [...]

2. Az egyházi vezetők olykor alábecsülik a szexuális gyermekbántalmazás gyakoriságát egyházmegyéjükben.

Amikor nyilvánosságra kerültek a gyermekek ellen elkövetett első szexuális abúzusok, legtöbbször azt hitték, ezek csupán elszigetelt esetek. „Igen – mondták bizonyos püspökök –, sajnos valóban történt ilyen eset, de az ilyesmi igazán ritka.”

Az egyházi vezetők világszerte azt kezdték mondogatni: „Ez csupán amerikai probléma.” Majd amikor más országokban is felszínre kerültek esetek, így reagáltak: „Ez csupán angol nyelvterületen probléma.” Később, ahogy egyre szélesedett az abúzusügyek köre, azt mondták: „Ez nyugati probléma.” A határok egyre inkább kitolódtak, az egyházi vezetők mégis minden alkalommal így reagáltak: „Ilyesmi nálunk nem történik.”

Egy tíz hónappal ezelőtt közzétett metaanalízis szerint a gyermekek ellen elkövetett szexuális abúzus hasonlóan magas arányban fordul elő Afrikában, Ázsiában, Ausztráliában, Európában, Dél-Amerikában és Észak-Amerikában.³ Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) szexuális gyermekbántalmazásról készített 2002-es jelentésében ez áll: „A gyermekek bántalmazása és elhanyagolása világméretű gond. Olyan kiterjedt probléma, amely minden nemzedéket, társadalmi-gazdasági réteget és társadalmat érint.”

A szexuális gyermekbántalmazás mindig is komoly veszedelemként volt jelen társadalmunkban és egyházunkban. Csak olvassuk el, mi áll az elvirai zsinat (Krisztus

után kb. 306) 71. rendelkezésében: „Azok, akik fiúkat bántalmaznak szexuálisan, akkor sem áldozhatnak, amikor közeledik a haláluk órája.” Úgy tűnik, olyan nagy számban fordult elő a fiúk ellen elkövetett szexuális bántalmazás Spanyolországban ezerhét-száz évvel ezelőtt, hogy indokolt volt törvényt hozni ellene. A szexuális gyermekbántalmazás tehát nem új jelenség.

A világ világozása című jelentős könyvében a szentatyja nyíltan beszél az egyházon belüli szexuális gyermekbántalmazásról. Gyanítom, hogy az a sokévi munka a Hittani Kongregációban, ahol ezeket az eseteket elolvassák és feldolgozzák, segítette neki abban, hogy valóban felfogja e tragédia igazságát. Olyan ember ő, aki – szlengnyelven szólva – „vágja” a dolgokat. Megérti őket. És még ő is, amikor megkérdezték, hogy München érsekeként miért nem lépett fel agresszívebben a problémával szemben, azt válaszolta: „Számomra [...] meglepetés volt, hogy az abúzus akkora mértékben van jelen Németországban is.” A szexuális visszaélés olyan szörnyűség, amely rejtve marad, és – mint minden gonoszság – a sötétben növekszik. A gyógyulás csak akkor kezdődhet el, ha fény vetül e szörnyűsége.

Ha ma még vannak az egyházban, akik azt gondolják, hogy ez a probléma nem létezik az ő országukban, arra biztatom őket: sürgősen beszéljenek gyermekekkel foglalkozó szakemberekkel. Vegyék fel a kapcsolatot azokkal, akik bántalmazott gyermekek számára szerveznek programokat vagy tartanak fenn segélyvonalat. Hallgassák meg, mit mondanak a zárt ajtók mögött.

Bármely országban történik is szexuális gyermekbántalmazás, ebben papjaink egy része is érintett. Szeretnénk, ha papjaink mentesek lennének az emberi diszfunkcióktól, de nem azok. A papok jellemzően ugyanazokat a lelki patológiákat hordozzák, mint laikus társaik. Igaz, hogy szent hivatásuk van, ám egyszersmind emberi lények.

Szerencsére a papok nagy többsége nem bántalmaz gyermekeket, hanem önmegtartóztatónan él, és az evangélium nagylelkű sáfára. Ez eggyel több ok arra, hogy keményen büntessük azokat, akik viszont valóban moleztálnak gyermekeket. Elsősorban maguknak a gyermekeknek és családjaiknak tartozunk ezzel. Továbbá papjaink nem érdemlik, hogy valamennyiük jó hírre ilyen megvetendő módon beszennyeződjön, sem azt, hogy rájuk vetüljön a gyermekmoleztálás gyanúja.

Ha bárki tagadja a világszerte gyakori szexuális gyermekbántalmazás tényét, valójában ugyanazt a tagadást visszhangozza, amellyel az elkövetők igyekeznek rejtve tar-

tani bűnüket. Ha pedig nem hozzuk napvilágra ezt a bűnt, titokban belülről továbbra is mérgezni fogja az egyházat. [...]

3. Az egyházi vezetők azt gondolták, hogy az erőszaktevők meggyógyíthatók és veszélytelemmé tehetők.

Valaha a mentálhigiénés szakemberek egy része azon a túlzottan optimista véleményen volt, hogy az a lélektani patológia, amely kiskorúak szexuális bántalmazásához vezet, „gyógyítható”. Az elkövetőket elküldték kezelésre, majd egy részüket „gyógyultnak” nyilvánították. A püspökök hallgattak azokra a klinikusokra, akik akkoriban hibásan értelmezték a kiskorúak sérelmére elkövetett szexuális visszaélések patológiáját, és így sajnos sok elkövetőt visszahelyeztek a korlátlan papi szolgálatba. Legtöbbjük nem esett vissza, ám néhányan igen. Ez egyrészt traumát okozott az áldozatoknak és családjaiknak, másrészt az egyházi vezetőket az a vád érte, hogy egyik plébániáról a másikra helyezik ezeket a papokat, anélkül hogy foglalkoznának a problémával.

Soha nem létezett és nem is lesz százszázalékosan hatékony pszichológiai kezelés a szexuális gyermekbántalmazás vagy bármely patológia esetében. Ez nem a lélektanból vagy a világ természetéből fakad. Mindig fennáll a visszaesés esélye.

Abban a klinikai programban, amelyben én is dolgoztam, a háromszázharminckilenc pap közül, akiket kiskorúak moleztálása miatt kezeltek (csak azokat számítva, akiknek a kezelése legalább öt éve befejeződött), huszonegy esett vissza – ez 6,2 százalék. Azért voltak ennyire jók az eredmények, mert ez egy intenzív, hosszú távú kezelési program volt, viszonylag jól együttműködő páciensekkel, kitért a szakemberekkel és átfogó, többéves utánkövetéssel, amely a szupervíziót is magában foglalta. Ám még ez a program sem volt százszázalékos hatékonyságú.

A nagy nyilvánosságot kapott visszaesések nyomán az utóbbi időben a korábbihoz hasonló szélsőséges nézet alakult ki, amely szerint a szexuális gyermekbántalmazások elkövetői kezelhetetlenek. Vannak, akik szerint visszaesésre vannak ítélve. Ha egykor túlzottan optimisták voltunk, most inkább az a veszély fenyeget, hogy úrrá lesz rajtunk a reménytelen borúlátás. Egyik szélsőség sem szolgálja a gyermekek védelmét.

Az elmúlt harminc évben nagyon sokat fejlődtek a gyermekek elleni szexuális bántalmazások elkövetőiről és kezelésükről alkotott ismereteink. Sok korábbi hiedelmet felül kellett vizsgálnunk vagy teljesen el kellett vetnünk. A legjobb kezelési programok

egy része ma már magában foglal megelőzősi stratégiákat, melyek gyakran kognitív-behaviorista megközelítést alkalmaznak. Legtöbbször olyan kezelési célokat tűznek ki, mint az érzelmek szabályozása, fegyelmezett/tartózkodó kapcsolat a kortárs csoportba tartozó felnőttekkel, felelősségvállalás az abúzusért, az áldozatok iránti együttérzés fejlesztése és az abuzív szexuális fantáziák kezelése.

A legújabb gyógymódok már magukban foglalhatják a „jó élet modell” valamely formáját is. E modell szerint a leghatékonyabb kezelések olyan alapvető emberi javak megszerzésében segítik az elkövetőket, mint például az egészséges élet, a kielégítő munka, a belső béke, a barátság és a kreativitás. A prevenciós stratégiák és a jó élet megvalósításának egyesítése hatékonyan téríti el az elkövetőt a kiskorúak molesztálásától egy egészségesebb, alkotó élet felé. A „jó élet modell” mi, keresztények ösztönösen magunkévá tudjuk tenni. Tudjuk, hogy az értékes élet egyre inkább eltávolít a bűntől, és a jó felé vezet.

A szexuális gyermekbántalmazás förtelmes bűncselekmény. Ugyanakkor a jelenlegi, az elkövetőket kiközösítő, démonizáló tendencia nem csupán szembemegy a kereszténységgel, hanem éppenséggel növeli az erőszaktevők visszaesésének valószínűségét. Lehet, hogy katartikus érzés, ha valaki minden gyűlöletét és undorát a gyermekbántalmazók felé fordítja, folyamatos szegyenre és száműzetésre kényszerítve őket. Azonban ez a társadalmi önkielégítés nagy valószínűséggel csak megerősíti a szegyen és megtorlás mélyben rejlő dinamikáját, amely elsődlegesen készletet sok elkövetőt az erőszakra.

Ez az a terület, ahol keresztény értékeink különösen nagy segítségünkre lehetnek a jelenlegi közhangulatban. Gyűlöljük a bűnt, de szeretjük a bűnöst. Megvetjük az elkövetők tettét, de megpróbáljuk helyreállítani és – ha lehet – újra a társadalom hasznos tagjaivá tenni őket. Merjük őket testvéreinknek nevezni, akik – hozzánk hasonlóan – bűnösök. Ez keresztény tett, amely nem csupán az ő legfőbb érdekeiket, de gyermekeink legfőbb érdekeit is szolgálja. Ha az erőszaktevők segítséget kapnak egy jó élet eléréséhez, a gyermekek is nagyobb biztonságban vannak. [...]

4. A megbocsátás félreértelmezése

Volt idő, amikor az egyházi vezetők – gyakran a civil hatóságokkal együttműködve – megóvták a papokat a polgári vádemelésről. Az volt a nézet, hogy egy pap letartóztatásának botránya sem a társadalomnak,

sem az egyháznak nem tenne jót. Mi több, az egyház saját törvényekkel rendelkezik, és elvárták tőle, hogy a fegyelmi ügyeket „házon belül” rendezze. A szexuális gyermekbántalmazás eseteiben ez a fajta megközelítés katasztrofális következményekkel járt.

II. János Pál pápa és utódja helyesen ismerték fel, hogy a kiskorúak szexuális bántalmazása a legtöbb országban a civil jog hatáskörébe tartozó bűncselekmény. A katolikus papokat nem szabad megóvni attól, hogy feleljenek büntetteikért, akár arról van szó, hogy pénzt loptak az egyháztól, akár arról, hogy szexuálisan bántalmaztak egy kiskorút – vagy bármilyen más törvényszegésről. Ha egy papot törvényszegéssel vádolnak, a civil hatóságok feladata kivizsgálni a bűncselekményt és kiszabni a megfelelő büntetést.

Emlékszem, egyszer elbeszélgettem egy pappal, aki éppen letöltötte többéves börtönbüntetését, melyet egy kiskorú szexuális molesztálásáért szabtak ki rá. Börtönbeli tapasztalatairól kérdeztem. Azt mondta, nehéz volt, de úgy érezte, meg kell fizetnie ezt az „adósságot”. Valóban, a bűncselekményt elkövető papoknak a civil hatóságok előtt kell felelniük tettükért – nem csupán a társadalom, hanem a maguk érdekében is.

A polgári jogi ítélet, a büntetés letöltése és a pszichológiai kezelés után felmerül a kérdés: most mi legyen az elkövetőkkel? Néha az elkövetők és mások is azt mondják: „Ha igazán megbocsátottak nekem, visszaállítanak a papi szolgálatba.” Csakhogy a megbocsátás és a visszahelyezés két külön dolog. Megbocsáthatunk a papnak úgy is, hogy nem helyezük vissza. Ahogy megbocsáthatunk valakinek, aki a múltban bankokat rabolt, ám megmondhatatlanság lenne pénztárosi pozícióba helyezni egy bankban. Nem; megbocsátunk neki, de a továbbiakban távol tartjuk mások pénzétől.

Egyáltalán vissza kell-e helyezni bármi-féle – akár korlátozott – papi szolgálatba azokat, akik gyermekeket molesztáltak? Ez összetett kérdés. A pápa bölcs iránymutatást ad nekünk *A világ világossága* című könyvében. Azt mondja: „Szükséges ezért az egyház ébersége, annak megbüntetése, aki elbukott, és mindenekelőtt a gyermekekkel való kapcsolatteremtése lehetőségének kizárása.” Először is azt mondja, hogy a papsághoz tartozó gyermekbántalmazóknak felelniük kell tetteikért. Másodszor pedig azt, hogy életük végéig nem engedhetők gyermekek közelébe.

Az utóbbit persze nehéz megvalósítani, hiszen gyermekek mindenütt vannak. Úgy vélem, a szentatya arra utal, hogy ezekre a férfiakra soha többé nem lehet közvetlenül

gyermeket bízni, és hogy nem léphetnek személyes kapcsolatba kiskorúakkal. Klinikai programunkban ezt úgy fejeztük ki, hogy az ajánlásainkhoz hozzátettük: „Felügyelet nélkül nem léphetnek kapcsolatba gyermekekkel.”

Ám ez kétélű problémává válhat. Ha az elkövetőket felmentik klerikusi állapotukból, teljesen kikerülnek az egyház ellenőrzése alól, így mindössze remélhetjük, hogy a civil társadalom majd felügyeli őket. Csak-hogy az elkövetők többsége ellen különböző okok miatt nem születik sikeres büntetőjogi ítélet a polgári törvényszékeken. És büntetőjogi ítélet hiányában a civil társadalom nem képes felügyelni az elkövetőket.

Arra az esetre, ha a tetteseket nem mentik fel klerikusi státusukból, bizonyos országokban az egyházi vezetők egy része – formálisan vagy ténylegesen – már bevezetett egy olyan irányelvet, mely szerint az illető nyilvánosan többé nem működhet papként. Ilyenkor a pap nem jelenhet meg papi státusban a nyilvánosság előtt, és semmiféle papi feladatot nem láthat el. Ezeket általában „zéró tolerancia irányelveknek” nevezik. Ha egy pap akár csak egyszer is visszaél egy kiskorúval, mindörökké elveszíti a papi szolgálat gyakorlásának jogát.

Az Egyesült Államokban körülbelül egy évtizedig azzal próbálkoztunk, hogy a kezelést követően meghagytuk az elkövetőket egy korlátozott papi szolgálatban, amelyben alig vagy egyáltalán nem léphettek kapcsolatba kiskorúakkal. Nagy többségük soha többé nem molesztált gyermekeket. Ám néhányan igen. A tragédia mellett, hogy további gyermekek váltak áldozattá, ez a megoldás tűrhetetlenné vált a közvélemény számára. Az emberek nagy része érthetően nem akarta, hogy ezek az emberek visszakérüljenek a szolgálatba, még korlátozott formában sem. Lassan az egész világon szembesülnünk kell azzal a megkerülhetetlen valósággal, hogy ha egy pap csak egyszer is szexuálisan bántalmazott egy kiskorút, örökre elveszíti a papi szolgálat kiváltságát. Ez ma már gyakorlatilag sok országban így működik, és azt gondolom, végül az egész világon elterjed.

Ám a kihívás a következő: ha az elkövető többé nem szolgálhat papként, akkor hogyan segíthetünk neki, hogy „jó életet” éljen? Vannak, akik átképezhetők egy világi szakmára. Mások a papsághoz tartozó erőszaktevők számára fenntartott, különlegesen ellenőrzött házakban élnek. Ismét mások tétlenné és céltalanná válva lézengenek a társadalomban. Még nem találtunk megoldást arra a kihívásra, hogy miként távolítsuk el az elkövetőket a papi szolgálatból és

a kiskorúak közeléből úgy, hogy közben segítsünk nekik hasznos életet élni – felügyelet alatt.

Azok esetében, akiket nem fosztottak meg klerikusi státusuktól, csak a szolgálat alól mentettek fel, világos hogy a legbiztonságosabb megoldás, ha felügyeljük és távol tartjuk őket a kiskorúaktól. Ennek megvalósítása érdekében bizonyos országok egyházi vezetői szakemberekkel együttműködve „biztonsági tervek” kidolgozásába fogtak. Ezek a tervek voltaképpen írásba foglalt irányelvek; egyfajta magatartási szerződést jelentenek az elkövetők számára. A modern klinikai gyakorlat ma már viszonylag jól meg tudja különböztetni az erőszaktevőket aszerint, hogy esetükben a visszaesés kockázata magas, közepes vagy alacsony-e. E kockázati besorolás dönti el, hogy a magatartási szerződés mennyire szigorúan ellenőrzi a pap mozgását. [...]

5. *A papok elégtelen önismereti képzése, beleértve az emberi szexualitást*

Az Egyesült Államokban a hetvenes évek végén és a nyolcvanas években megsaporodtak a szexuális gyermekbántalmazás esetei. Miért? Valószínű, hogy több tényező együttes jelenléte vezetett ehhez.

Először is – és talán ez a legfontosabb – korábbi kutatásaim során kiderült, hogy akkoriban egy egész sereg olyan papjelöltet szenteltek fel, akik súlyos szexuális zavarokban szenvedtek.⁴

Másodszor úgy tűnik, hogy az általános társadalmi viszonyok is hozzájárultak ehhez. A potenciális elkövetőket körülvevő viszonyok befolyásolják annak valószínűségét, hogy kiélik-e hajlamaikat. Abban az időben a társadalom és az egyház igen korlátozottan reagált a szexuális abúzus jelenségére. Sok évnek kellett eltelnie, mire határozottá váltak a szexuális abúzus megelőzésére irányuló társadalmi és egyházi erőfeszítések. A jelenleghez ráadásul nagy valószínűséggel hozzájárulhatott a hatvanas évek „szexuális forradalmának” kulturális légköre is.⁵

Egyszóval felvettünk egy csoport deviáns, szexuális zavarokkal küszködő férfit, és olyan környezetbe helyeztük őket, amely nemhogy nem ítélte el vagy büntette kellőképpen a kiskorúak szexuális bántalmazását, hanem – éppen ellenkezőleg – mértéktelenül ösztönözte a szexuális önkifejezést. Deviáns szexualitás egy megengedő kulturális környezetben: halálos párosítás.

Ma az amerikai társadalomban kemény gyermekvédelmi rendeletek vannak érvényben, melyeket meglehetősen szigorúan érvényesítenek is. Ráadásul világviszonylatban az amerikai katolikus egyházé az egyik leg-

erősebb és legátfogóbb gyermekvédelmi program. Nem meglepő, hogy az Egyesült Államokban drasztikusan csökkent a katolikus egyházon belüli szexuális gyermekbántalmazások aránya. Hála Istennek! Ez csak nyomatékossítja a gyermekvédelmi programok fontosságát a katolikus egyháza és a társadalom egészére nézve szerte a világon. A gyermekvédelmi programok azért vannak, hogy teljes egészében megváltoztassák azt a kultúrát, amelyben potenciális elkövetők működnek. Ezek a programok tehát igen hathatósak.⁶

A jelenség a papjelöltek alaposabb szűrésének és felkészítésének szükségességére is felhívja a figyelmet. Tudjuk, hogy lehetetlen valamennyi pszichoszexuális devianciát felismerni és kiszűrni a jelöltekben. Ismétlem, a pszichológia tudománya soha nem lesz tökéletes. Ehhez hozzájárul az a tény is, hogy az elkövetőknek sok különböző típusa létezik. Széles körben elterjedt bizonyos elképzelések szerint a szexuális gyermekbántalmazások elkövetői valamennyien ugyanazokat a jellemvonásokat hordozzák. Ez nem így van.

Ugyanakkor igaz, hogy vannak bizonyos hasonlóságok közöttük. Például az elkövetők többsége csak korlátozottan képes kapcsolódni saját korcsoportjának tagjaihoz. Sokan közülük az érzelemszabályozás zavaraival küzdenek. Jelentős százalékuk maga is szexuális bántalmazás áldozata volt, bár többségükre ez nem igaz.

Mindazonáltal az elkövetők igen sokfélék. Vannak közöttük súlyosan narcisztikus személyiségek, akik saját szükségleteik kielégítésére használják az embereket. Mások hiperszexuálisak, és sok különféle emberrel kerülnek szexuális kapcsolatba. Ismét mások klasszikus pedofilok, akik prepubertás korú gyermekekhez vonzódnak szexuálisan. Vannak, akik abban a tévhitben erőszakolnak meg gyermekeket, hogy ez kigyógyítja őket a HIV-fertőzésükből. És vannak olyan felnőttek, akik úgy találják, a posztpubertás korú gyermekek felelnek meg leginkább saját, fejlődésben visszamaradt érzelmi szintjüknek. Léteznek további típusok is.

Ma heves vita tárgya a szexuális gyermekbántalmazás és a homoszexualitás közötti kapcsolat. A vélemények spektrumának egyik végén lévő álláspont szerint a szexuális gyermekbántalmazás elsősorban a homoszexualitással függ össze; a másik végletet képviselők azt mondják: a kettő egyáltalán nem függ össze. A kutatások még csak most kezdtek el foglalkozni ezzel a kérdéssel, de bizonyos dolgokat már tudunk. Először is a világon élő gyermekbántalmazók többsége nem homoszexuális, a homoszexuálisok többsége pedig nem molesztál gyermekeket. Ugyanakkor létezik a magukat homoszexuálisnak tartó férfiaknak egy igen magas kockázatú csoportja. Észak-amerikai klerikális elkövetőkről készített két kimutató szerint is az áldozatok legnagyobb csoportját posztpubertás korú fiúk alkották. Amikor az elkövetőket megkérték, hogy határozzák meg szexuális irányultságukat, a homoszexuálisok és a biszexuálisok aránytalan többségben voltak a heteroszexuálisokhoz viszonyítva.⁷ Dr. Martin Kafka arra a következtetésre jutott, hogy bár a homoszexualitás nem ok, „lehetséges kockázati tényező” a fiatal fiúk bántalmazásában.⁸ A homoszexualitás és a szexuális gyermekbántalmazás közötti kapcsolat igen bonyolult és még nem teljesen világos kérdés.

Nem létezik olyan vizsgálat, amely a papjelöltek közül teljesen kiszűrné a potenciális elkövetőket, de néhányukat fel lehet ismerni. Kollégáimmal a pszichoszexuális fejlődés alapos vizsgálatát találtuk a leghasznosabbnak és a legmegfelelőbbnek. Ennek leírása egy okleveles klinikus szakember által bizalmi légkörben levezetett interjú keretében történik. A szakpszichológus ilyenkor arra figyel, hogy a jelölt átjutott-e a pszichoszexuális fejlődés normális mérőföldköveire, illetve mutat-e bármiféle pszichoszociális vagy pszichoszexuális devianciára utaló jeleket. Ezek a szakemberek már sok potenciálisan katasztrofális helyzettől mentették meg az egyházat. A deviáns szexuális érdeklődést mutató jelöltek egy része tehát beazonosítható és elutasítható – bár nem mindegyikük.

Miután a jelöltek felvételt nyertek a képzésre, ugyanennyire fontos, hogy részt vegyenek egy komoly személyiségfejlesztő programban. II. János Pál pápa a *Pastores dabo vobis* kezdetű, a papnevelésről írt, határkő jelentőségű apostoli buzdításában a személyiségfejlesztést a papnevelés „szükséges alapjának” nevezte. Ebbe beletartozik az egészséges, önmegtartóztató papi életformára való pozitív nevelés. Magában kell foglalnia az érzelemszabályozás elsajátítását és az egészséges, tiszta felnőttkapcsolatok kialakításának megtanulását. Ha egy férfinak szilárd kapcsolata van a korcsoportjához tartozókkal, nem valószínű, hogy deviáns módon fogja keresni kiskorúak társaságát. [...]

6. *A figyelmeztető „vörös zászlók” figyelmen kívül hagyása*

Az utolsó hiba, amelyet szeretnék megemlíteni, hogy nem vesszük észre a figyelmeztető „vörös zászlókat”, vagyis a szexuális gyermekbántalmazás lehetséges bekövetkeztére utaló világos jeleket. Nemcsak az a prob-

léma, hogy olykor gyenge hatékonysággal kezeljük a panaszokat, hanem az is, hogy néha olyan sokáig figyelmen kívül hagyjuk a kockázatos viselkedésre utaló jeleket, míg végül már túl késő megelőzni a bajt.

A szexuális bántalmazás fizikai történéseit jellemzően megelőzi az „udvarlási időszak”. Az elkövető pazar ajándékokkal kedvesedik a gyermeknek, kétértelmű fényképeket készít, egyre több időt tölt együtt a kiskorúval, és egyre többször, egyre tolatóbb módon érinti meg. Azt mondja a gyermeknek, hogy nagyon különleges, és hogy ez kettejük titka. Ha mások észrevesznek valamit ebből, kényelmetlennek érzik, és/vagy gyanút fognak. A múltban néha olyan sokáig nem vettük észre az efféle helytelen viselkedést, míg végül már késő volt megelőzni a bajt – holott ezek nyilvánvaló veszélyre utaló jelek, melyek már önmagukban is bántalmazó jellegűek.

Nemrég egy papról kiderült, hogy több száz fényképet készített gyermekekről, túlzottan sok időt töltött velük, ölébe ültette őket, majd a zsebébe nyúlt, sőt még egy kislánysóneműt is találtak a lakásán. Mégis miután a panaszosok hivatalos feljelentést tettek az egyházmegyénél, a reakció lassú volt és kevéssé hatékony. Végül a papot le tartóztatták pornográf gyermekfotók birtoklásáért. Az összes jel arra utalt, hogy ennek az embernek valószínűleg deviáns a szexuális érdeklődése, és hogy a környezetében lévő gyermekek veszélyben vannak. Hivatalos panasz is érkezett, az egyházi vezetők mégis lassan reagáltak.

Felélősek vagyunk a gyermekek védelméért. Ez nemcsak a szexuális gyermekbántalmazásra vonatkozó panaszok gyors és hatékony kezelését jelenti, hanem a figyelmeztető jelek felismerését is. Újra meg újra kudarcot vallottunk e téren; nem törődünk a riasztó jelekkel, és nem avatkoztunk közbe.

Viszont jó hír, hogy egyre több egyházi vezető válik fogékonyabbá a riasztó jelekre. Több olyan újabb esetről is tudomásom van, amikor az egyházi vezetők közbeavatkoztak, még mielőtt bármiféle visszaélés történt volna. Sok gyermek menekült meg így. Mostanában a megelőzés és a gyermekvédelem kultúrájának légköre egyre nagyobb teret hódít az egyházban. [...]

Ideje, hogy proaktív módon, elszántan lépjünk fel, és gyökerestül kiirtsuk társadal-

■ JEGYZETEK

1. Utalás az ír Marie Collins előadására, akit 50 évvel ezelőtt, 13 éves korában bántalmazott szexuálisan egy kórházlelkész, és aki az elmúlt években – a katolikus egyházzal együttműködve – sokat tett annak érdekében, hogy az áldozatok meghallgatásra találjanak. (A fordító megjegyzése.)

2. Egy 2011-es, a marylandi Szent Lukács Intézet által készített, közzé nem tett tanulmány szerint kilencvenegy olyan pap közül, aki kiskorúakat molesztált, mindössze 14 százalék, vagyis tizenhárom

munkból ezt a gonosztságot, amely századok óta jelen van köztünk – mind a mai napig. A gyermekbántalmazóknak tudniuk kell, hogy egyházunk nem nyújt számukra búvóhelyet.

A Hittani Kongregáció nemzetközi szinten lépett fel a jelenség ellen, amikor arra szólította fel a világ valamennyi püspöki konferenciáját, hogy egy éven belül készítsék el és nyújtsák be a szexuális gyermekbántalmazásokra vonatkozó irányelveiket. Ugyanakkor tudjuk, hogy az irányelveknek semmi hasznuk, amíg nincs mögöttük akarat és elköteleződés.

A szexuális gyermekbántalmazás megállítható. Az a tény, hogy több évtizedes, egyre határozottabb erőfeszítések következtében az amerikai katolikus egyházban és máshol is drasztikusan csökkent a szexuális gyermekbántalmazások aránya, világos bizonyíték arra, hogy valóban működnek a gyermekvédelmi programok.

A folyamat a felvilágosítással kezdődik. Hálás vagyok a Gergely Egyetem bátorságáért és intellektuális integritásáért, hogy ott-hont adott ennek a szimpóziumnak, amely a legfelsőbb egyházi vezetés határozott jóváhagyását élvezte.

Az utóbbi években tanúja voltam azoknak az óriási lépéseknek, amelyeket az egyház – a szentatyá határozott támogatásával – e bűn legyőzése érdekében tett. Tudom, hogy a növekvő tudatosság világszerte el fog terjedni, és el is kell terjednie.

A mi küldetésünk, hogy a bántalmazott gyermekek millióinak hangjává váljunk. A sebzettek és szenvedők zellé kell állnunk. Eljön majd a nap, amikor a szexuális gyermekbántalmazás áldozatai már nem úgy fognak ránk tekinteni mint ellenségeikre, hanem mint szószólóikra és barátaikra. Ez a nap még nem érkezett el teljesen, és ezért még nem vagyunk maradéktalanul az az egyház, amelynek elhivatottságunk szerint lennünk kellene.

A katolikus egyház kétezer éves, hatalmas nemzetközi közösség, amely lassan változik. Ám amikor minden intellektuális erjét és erkölcsi meggyőződését a jó szolgálatára összpontosítja, hangjának hatalma megállíthatatlan. Péter már szólt hozzánk e rettenetes bűnről, és a pokol kapui nem fognak erőt venni egyházán.

Stephen J. Rosetti
Szigeti-Cseke Zsuzsa fordítása

- elkövető állította, hogy csak egy áldozata volt. 47 százalékuk öt vagy több áldozatról számolt be. Ebben a mintában az áldozatok számának középértéke négy volt. (A fordító megjegyzése.)
3. Marije Stoltenborgh és tsai: *A Global Perspective on Child Sexual Abuse: Meta-Analysis of Prevalence Around the World*. *Child Maltreatment* 16(2), 2011, 87.
 4. Stephen J. Rossetti: *Why Priests are Happy: A Study of the Psychological and Spiritual Health of Priests*. Notre Dame, Indiana: Ave Maria Press, 2011. 48–52.
 5. John Jay Büntetőjogi Főiskola: *The Causes and Context of the Sexual Abuse of Minors by Catholic Priests in the United States, 1950–2010* (Washington, DC Egyesült Államok Katolikus Püspöki Konferenciája, 2011), 36.
 6. David Finkelhor és tsai: *Updated Trends in Child Maltreatment, 2008*. Crimes Against Children Research Center. Durham, New Hampshire, University of New Hampshire. Vö. <http://www.unh.edu/ccrc/Trends/index.html>.
 7. McGlone, G. – Viglione, D. J. – Geary, B.: *Data from one treatment center in USA (n=150 catholic clergy) who have sexually offended*. Elhangzott az Association for the Treatment of Sexual Offenders (Szexuális Erőszaktevők Kezeléséért Egyesület) *Kutatás és kezelés* című éves konferenciáján (Montreal, Ontario: CN, 2002. október). A Szent Lukács Intézetben kezelt, százötvennyolc papot számláló mintából a prepubertáskorú gyermekeket molesztálók 54 százaléka nevezte magát heteroszexuálisnak, 32 százalékuk homoszexuálisnak és 14 százalékuk biszexuálisnak. A posztpubertáskorú gyermekeket bántalmazó papok 46 százaléka állította, hogy homoszexuális; 35 százalékuk tartotta magát heteroszexuálisnak, 19 százalékuk pedig biszexuálisnak. Lásd még Miriam D. Ukeritis and Christine Dodgson: *Clergy Who Violate Boundaries*. *Seminary Journal*, Winter 2007. 13(3). 7–19.
 8. Martin P. Kafka: *Sexual Molesters of Adolescents, Ephebophilia and Catholic Clergy: A Review and Synthesis*. *Sexual Abuse in the Catholic Church: Scientific and Legal Perspectives*. Vatican City: Libreria Editrice Vaticana, 2004. 54.

